

Motion till riksdagen 2019/20:3589

av **Johan Forssell m.fl. (M)**

med anledning av prop. 2019/20:129 Effektivare hantering av häktningar och minskad isolering

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår förslaget såvitt avser tidsgränser för häktning i avsnitt 5.1 i propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för obligatorisk häktning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta särskilda ungdomshäkten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att efter två år utvärdera förändringen gällande att domstolen ska besluta om restriktioner vid häktning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Det grova våldet har nått historiskt höga nivåer i Sverige. Totalt inträffade 333 skjutningar och 259 sprängningar förra året, vilket är en högre helårssiffra än något tidigare år. Närmare 150 personer har dödat i över 1 000 skjutningar sedan 2017, och situationen med sprängningar saknar motstycke internationellt. Samtidigt har vi sett en utveckling där ungdomsrånen har ökat lavinartat. De senaste fem åren har rånen mot personer under 18 år ökat med hela 125 procent. Dessutom kryper brottsligheten lägre ned i åldrarna, och unga som misstänks för brott har ökat kontinuerligt de senaste fem åren.

Utvecklingen är mycket allvarlig, och situationen kräver fler och effektivare verktyg för att vända den kontinuerligt försämrade situationen. Ett av dessa verktyg är möjligheten att häkta personer som begår allvarliga brott. Den s.k. inkapaciteringseffekten är

en viktig del av såväl det brottsbekämpande som det brottsförebyggande arbetet. Moderaterna anser att många delar av regeringens proposition är positiva, som i stort syftar till att effektivisera hanteringen av häktningar.

Från Moderaternas sida anser vi att häktningar är en viktig förutsättning för att kunna utreda och bekämpa brott. Häktningar ska också kunna förenas med restriktioner för att inte försvåra utredningar. Samtidigt ser vi vissa tydliga begränsningar för de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter till häktningar. Exempelvis är regelverket inte anpassat för dagens situation med den ökande och allt allvarigare ungdomsbrottsligheten. Unga personer som grips för mycket grova brott kan vara tillbaka på gatan redan samma dag – trots att risken för återfall i brottslighet är uppenbar.

Utgångspunkten i propositionen är att förslagen inte ska försämra de brottskämpande myndigheternas möjlighet att utreda brott. Tyvärr har regeringen inte adresserat vissa avgörande delar för ett effektivare och mer ändamålsenligt system avseende häktningar, och i vissa andra delar riskerar regeringens förslag att få motsatt effekt. Vi redogör för dessa nedan.

Tidsgränser för häktning

Moderaterna delar inte regeringens förslag i den del som rör tidsgränser för häktning. Lång tid har förflutit sedan utredningen gjordes, och förutsättningarna ser i dag annorlunda ut. Den grova brottsligheten har ökat lavinartat med fler komplicerade mål som tar lång tid att utreda som följd. Det är grundläggande att rättsväsendet ges tillräckliga förutsättningar för att kunna utreda den här typen av grov brottslighet.

Moderaterna delar regeringens ambition om att korta häktningstiderna men anser att det finns andra sätt att göra det på. Det finns inget egenvärde i att en person ska sitta häktad under längre tid, men att sätta upp absoluta tidsgränser menar vi är fel väg att gå. Vi ser en risk att personer som bör vara häktade, både utifrån brottsutredningars behov och ur ett brottspreventivt syfte, inte kommer att kunna hållas häktade i samma utsträckning med de föreslagna tidsgränserna. För att förkorta långa häktningstider ser vi snarare att fokus bör läggas på att förkorta utredningstiderna.

I syfte att åstadkomma detta menar vi att bl.a. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten måste ges tillräckliga resurser, men det handlar också om att exempelvis förstärka Nationellt forensiskt centrum i syfte att förkorta deras ledtider samt motverka andra flaskhalsar som förlänger utredningstiderna.

Sänkt gräns för obligatorisk häktning

Utredningen Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52) föreslog i sitt betänkande att presumtionen för häktning vid allvarlig brottslighet ska tas bort. Regeringen har dock valt att gå emot utredningens förslag och behålla presumtionen. Presumtionen innebär att den misstänkte bara kan släppas på fri fot om det är uppenbart att det saknas skäl till häktning och kan ses som en praktisk handlingsregel för domstolarna. Moderaterna anser mot bakgrund av detta att det är positivt att regeringen har valt att behålla presumtionen.

Regeringen väljer dock att även behålla tvåårsregeln eller den s.k. obligatoriska häktningsregeln som gäller för brott med minimistraff om fängelse i två år och uppåt att häktning alltid ska ske. Det innebär att den som misstänks för ett brott med minst två år

i straffskalan i regel häktas i nära anslutning till brottet och sedan sitter häktad fram till rättegången och även efter densamma, fram till och med att det utdömda fängelsestraffet kan börja verkställas i en vanlig anstalt. Den som grips för ett grovt rån i anslutning till att brottet begicks kan alltså räkna med att vara frihetsberövad under flera år framöver.

I syfte att snabbt få bort grovt kriminella från gatan vill Moderaterna sänka gränsen för obligatorisk häktning. Från brott med minimistraff om fängelse i två år till ett år. Det innebär i praktiken att fler kriminella skulle låsas in i direkt anslutning till brottet och vara frihetsberövade fram till dess att de börjar avtjäna ett eventuellt fängelsestraff. Denna förändring skulle bl.a. träffa brott som grov misshandel, rån och grov utpressning.

Sänkt gräns för häktning av unga och inrättande av särskilda ungdomshäkten

I propositionen föreslår regeringen ett lagstadgande av grunderna för att anhålla en person under 18 år. Redan i dag finns en möjlighet att häkta ungdomar mellan 15 och 18 år som misstänks för allvarliga brott. Den möjligheten används dock relativt sällan, bl.a. med hänsyn till den påfrestning som en häktning innebär för en ung person.

Det kan dock finnas starka skäl för att i större utsträckning anhålla och häkta unga personer som har begått grova brott. Det gäller särskilt om en person sannolikt kommer att fortsätta att begå brott om han eller hon släpps på fri fot, eller om personen kan försvåra en pågående brottsutredning genom att exempelvis försöka påverka vittnen eller förstöra bevismaterial. Därför vill Moderaterna att häktning av unga lagöverträdare ska ske i fler fall än i dag, då brottet är allvarligt och det finns risk för återfall. Detta vill vi göra genom att sänka gränsen för när unga ska kunna häktas.

Situationen för unga i häkte behöver samtidigt ses över och förbättras. Särskilda ungdomshäkten bör inrättas som anpassas efter ungas behov och förutsättningar. Insatserna för att få unga personer som sitter i häkte att studera bör förstärkas.

Utvärdering av systemet att rätten ska besluta om restriktioner vid häktning

I propositionen föreslår regeringen att rätten ska besluta om vilka slags restriktioner som åklagaren får meddela gentemot den häktade. Sammantaget anser regeringen att det bör införas en ordning där rätten på begäran av åklagare ska ta ställning till om den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas i något visst avseende.

Restriktioner är ett viktigt inslag i häktningen avseende de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att bedriva förundersökningar på ett effektivt sätt. Det är bl.a. ett viktigt verktyg som minskar risken för att den häktade påverkar målsäganden och vittnen och kan även motverka att medmisstänkta samordnar sina uttalanden och därmed försvårar utredningen.

Syftet med den förändrade ordning som regeringen föreslår, där rätten ska pröva om åklagaren ska få tillstånd att inskränka den häktades kontakter, dvs. meddela restriktioner framöver, är enligt regeringen att det bl.a. ska leda till en mer återhållsam användning av restriktioner – något som flera remissinstanser, däribland Åklagarmyndigheten, ifrågasätter.

Förundersökningar leds av en åklagare, och avvägningar avseende förundersökningen samt vilka behov som finns i varje enskild förundersökning har därmed åklagaren bäst vetskap kring. Därmed är det enklare för åklagaren än rätten att bedöma behovet av enskilda restriktioner, enligt flera remissinstanser som bl.a. Åklagarmyndigheten, Hovrätten i Västra Götaland och Ekobrottsmyndigheten. Vidare pekar de på att förslaget riskerar att leda till en sammanblandning av åklagarnas och domstolarnas roller.

Domstolen tar i dagsläget inte del av förundersökningen i sin helhet under utredningsstadiet. Denna ordning skulle i och med regeringens förslag behöva ändras för att domstolen ska kunna fatta välgrundade beslut gällande restriktioner. Därtill finns redan i dag en reell och effektiv möjlighet för den misstänkte att få rättens prövning av restriktionerna.

Givet att åklagaren regelmässigt torde vara den som har bäst förutsättningar att avgöra vilka enskilda restriktioner som krävs av utredningsmässiga skäl, samt att frågetecknen angående den föreslagna ändringen om att överlämna beslut gällande restriktioner till rätten lyfts från bl.a. Åklagarmyndigheten och andra remissinstanser, anser Moderaterna att förändringen bör utvärderas framöver. Det är viktigt att den här typen av förändringar faller väl ut och fyller sitt syfte. Därför bör regeringen genomföra en översyn av den förändrade lagstiftningen avseende restriktioner efter två år. I en sådan utvärdering kan även andra delar av den förändrade häkteslagstiftningen ses över.

Johan Forssell (M)

Magdalena Schröder (M)

Mikael Damsgaard (M)

Ellen Juntti (M)

Sten Bergheden (M)